

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ, РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА В СУЧАСНУ ДОБУ

матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2025 р.

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія, релігія та медицина в сучасну добу: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП “Видавництво “Фенікс””, 2025. – 332 с.

ISBN 978-617-8310-48-6

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Науменко Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Саган Олександр Назарович – завідувач Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Рецензенти:

Гаврилюк Тетяна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Сторожук Світлана Володимирівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 10 від 19 червня 2025 р.)

ISBN 978-617-8310-48-6

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2025

Охріменко З. М.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
zlata.okhrimenko@gmail.com

Науковий керівник:
д.філос.н., проф. Шевченко С. Л.,
професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

РОЛЬ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ В РОЗВИТКУ МЕДИЦИНИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

*“Філософія не дає безцінних результатів,
але вивчення філософії дає безцінні результати”*
Тадеуш Котарбінський

Професійна діяльність лікаря завжди виходила за межі суто технічної майстерності та охоплювала широкую філософську перспективу. Філософія виявляє основні ідеї, які сприяють глибокому розумінню лікувальних процесів і визначають підхід лікаря до пацієнта, стимулюючи його до розгляду проблеми здоров'я в контексті соціального, екологічного та глобального впливу. Розуміння філософських основ медицини збагачує професію лікаря, допомагаючи йому усвідомити цілісність процесів людського організму. В цій роботі ми розглядаємо еволюцію філософських підходів у медицині в історичному ракурсі, а також їхній вплив на сучасну медичну практику і значення у світлі культурних особливостей різних епох.

Формування сучасного розуміння медицини стало можливим завдяки багатовіковому впливу різних філософських течій, систем і культур. Спільні ідеї філософії та медицини накладалися та перепліталися, створюючи основу для нових підходів до лікування, зокрема, таких, які враховують як фізичне, так і душевне здоров'я пацієнта. Прикладом такого злиття є відмінність між лікарем з вищою медичною освітою та медичною сестрою із середньою медичною освітою. Як інженер відрізняється від техника, так і кваліфікований лікар, збагачений філософським баченням, володіє не лише засобами і методами лікування, здатний не лише їх застосовувати, але й розуміє глибинний зв'язок між процесами, які пов'язані не тільки безпосередньо із пацієнтом, а також із тим, як на нього впливають його мікро- та макросередовища, суспільство, і світ в цілому.

Західна та східна філософії заклали різні традиції лікування. Так, східні практики ґрунтуються на цілісному підході до лікування тіла і душі. Проте ми живемо в середовищі європейської культури і медицини, породженої європейською філософською думкою, яка, передусім, бере початок ще у культурі античності. Такий європейський підхід сформувався в філософії Древньої Греції, де ще Гіппократ сприяв виникненню “культу здорового тіла” – ідеалу, доступного аристократам, які могли підтримувати та демонструвати

красу свого тіла. Після періоду розквіту Римської імперії там приділяли увагу гігієні та санітарії, тож ці знання передалися наступним поколінням [1].

Згодом спадщина античної науки була збережена та розвинута в арабському світі завдяки арабським вченим, які перекладали та вивчали праці грецьких філософів, а також розвивали нові науки: алгебру, географію, астрономію, хімію, і, серед них своє продовження знайшла й медицина. Виникає питання: що сталося з арабською наукою і чому вона згодом занепадала? Справа у забороні дискусій щодо сутності Бога, що обмежило розвиток філософії та науки, а люди припинили ідейні пошуки.

У той час західноєвропейська філософія розвивалася активніше, сприяючи обміну думками та новим знанням, виникає поняття полеміки. Антична філософія поступово злилася з християнським світоглядом, формуючи науку Нового часу, зокрема наукову основу медицини нового часу. В Середньовічній Європі, зіткнувшись з численними епідеміями, зокрема другою пандемією чуми ("Чорна смерть"), люди почали вдосконалювати гігієнічні стандарти, а лікарі отримали цінний досвід у боротьбі з інфекціями. Суспільне значення лікарської професії значно зросло [2].

Визначним кроком у формуванні нової філософії стала тридцятирічна війна між католиками і протестантами, яка віддалила суспільство від релігійних догм та змінила ставлення до Бога. Відхід від релігійних концепцій призвів до створення теорії прогресу, медицина почала стрімко розвиватися, спираючись на наукове мислення. У світі почала зростати роль науки, виникла ідея її автономії, що зміцнило її значення у суспільстві [3].

У XX столітті після Першої світової війни на тлі глобальних катастроф як особливий напрямок і реактивна відповідь виникла філософія екзистенціалізму. "Вона стала теоретичним усвідомленням драматизму першої половини XX століття, трагізму людини, котра потрапила на межу життя і смерті, буття і небуття в результаті реальної загрози її існуванню як людини, як виду" [4], внаслідок Першої та Другої світових воєн. Тобто на зміну ілюзії про ідеальне життя і відчуття миру внаслідок всесвітнього прогресу прийшло відчуття невпевненості, зневіри, і втрата сенсу і раціональності життя. Через це, будучи на межі смерті, люди почали цінувати своє життя і можливості, які вони в ньому мають. Екзистенціалізм став своєрідним філософським фундаментом для розуміння глибоких аспектів людської природи і страждань. Філософи, такі як Мартін Гайдеггер та Альбер Камю, створили інтелектуальний базис для розуміння екзистенційних викликів, які торкнулися і медицини. В своїх працях вони підкреслили значення рефлексії, спонукаючи людину до глибшого осмислення свого існування, здоров'я і життєвих можливостей.

Отже, філософське знання є важливим для розвитку медицини та науки в цілому. Знання філософських засад допомагає лікарям не лише володіти технічними аспектами лікування, а й глибше розуміти сутність процесів, які лежать в основі здоров'я і хвороби. Сучасна медицина базується на досягненнях минулих століть, і роль філософії залишається невід'ємною складовою в розумінні медичних питань та забезпеченні цілісного підходу до питання здоров'я.

Історія розвитку медицини свідчить про те, що філософія є не лише інструментом для осмислення світу, а й фундаментом для практичного застосування медичних знань. Завдяки філософському баченню лікар може осягнути глибину взаємозв'язків між тілом і душою пацієнта, направляючи його до повноцінного одужання.

Таким чином, філософія не змінює світ, втім змінює людей і їхній світогляд. Вона спонукає їх реформувати все навкруги, дозволяє людству прямо дивитися у світ без бар'єрів і перешкод, що незмінно провокує його зміни через творчу діяльність.

Література:

1. Ступак Ф. Я. Історія медицини: підручник [Видання 2-ге, випр. і доповн.]. – Київ: Книга-плюс, 2016. – 176 с.
2. Полушкін П. М. Посібник до вивчення курсу “Історія медицини”. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2016. – 242 с.
3. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків: Право, 2013. – 432 с.
4. Філософія гуманітарних наук: актуальність і перспективи розвитку: матер. наук. конф., 5 - 6 жовтня 2006 р.; м. Чернівці / МОН України, Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Рута, 2006. – 264 с.

Ренкас М. В.,

НМУ імені О. О. Богомольця,
margoreka217@gmail.com

Науковий керівник:

к. філос. н., доц. Величко О. Б.,
доцент кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

РЕПРЕСІЇ В МЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ ВІД 1930 Р.: МАЛОВІДОМІ ІМЕНА АБО Ж ВІДНОВЛЕННЯ СПАПЛЮЖЕНОЇ ПАМ'ЯТІ

Щорічна і вже сьома Міжнародна науково-практична конференція, яка організована і проводиться на базі кафедри філософії, біоетики та історії медицини нашого Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, присвячена пам'яті свт. Луки (Валентина Феліксівича Войно-Ясенецького), який став взірцем морально досконалої людини у той час, коли за молитву розстрілювали, а за щирість ув'язнювали. Світлий образ Архієпископа Луки став оберегом народу у найтрагічніші часи. У другій половині 1930-х років Радянський Союз охопила хвиля масових репресій, відома як “Великий терор”. Тоталітарна система, керована сталінським режимом, вбачала загрозу навіть у тих, хто присвятив себе збереженню життя